

**SPECIAL RULES ON PERSONAL
IDENTIFICATION IN PRISON****A SZEMÉLYAZONOSÍTÁSRA
VONATKOZÓ SPECIÁLIS SZABÁLYOK
A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSBAN**KONDÁS Katalin¹, SZÚCS Endre²**Abstract**

Today's most advanced authentication methods are biometric identification capabilities. Biometric identification is becoming more and more widespread, but its large-scale application is yet to come. The main reason for this may be the lack of appropriate systems and costly technical implementation. It would also be advisable to develop a biometric system for more reliable authentication in the field of criminal enforcement. Identifying people getting into the penitentiary institute requires significant attention. It could happen that not the right person appear when going to the institution. The aim of the publication is to give a comprehensive overview about prisoner identification, laws and their application in practice. The personnel must check the identity of the convict by checking personal data can be found in the personal documents and in the criminal registration system. Currently according to the Hungarian laws, the biometric identification in the penitentiary institutes is applied during the affiliation.

Keywords

information security, social engineering, manipulation biometrics, identification, security

Absztrakt

A mai legkorszerűbb hitelesítési módszerek a biometrikus azonosítással bíró lehetőségek. A biometrikus azonosítás egyre jobban terjed, azonban nagyfokú alkalmazása még várat magára. Ennek legfőbb oka lehet a megfelelő rendszerek hiánya, illetve a költséges technikai megvalósítás. Célszerű lenne a büntetés-végrehajtás területén is a megbízhatóbb hitelesítés érdekében a biometrikus rendszer kiépítése. A büntetés-végrehajtási intézetbe bekerült személyek azonosítása jelentős figyelmet igényel. Előfordul, hogy nem a megfelelő személy jelenik meg az intézetbe vonuláskor. A publikáció célja átfogó képet adni a fogvatartotti személyazonosításról, a jogszabályokról és gyakorlati alkalmazásukról. A személyi állomány köteles az elítélt személyazonosságát, a bünyügyi nyilvántartási rendszer adatait, illetve az iratokban szereplő adatokat is ellenőrzi. A magyar törvények szerint a biometrikus azonosítást a büntetés-végrehajtási intézetekben jelenleg a befogadás során alkalmazzák.

Kulcsszavak

biometria, azonosítás, biztonság

¹ kondaskatalin@gmail.com | ORCID: 000-0002-3775-4653 | PhD student / doktorandusz | Óbuda University Doctoral School of Safety and Security Sciences / Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola

² szucs.endre@bgk.uni-obuda.hu | ORCID: 0000-0003-2818-262x | senior lecturer / egyetemi adjunktus | Óbuda University Donát Bánki Faculty of Mechanical and Safety Engineering / Óbudai Egyetem Bánki Donát Gépész és Biztonságtechnikai Mérnöki Kar

BEVEZETÉS

A személyes adatok nagy egész halmazán belül a különleges (vagy más szóval szenzitív, érzékeny) adatok egy részhalmaza. Azok a személyes adatok tartoznak ide, amelyek kezelésére irányadó AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2016/679 RENDELETE (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) (EGT-vonatkozású szöveg) (a továbbiakban: GDPR) 51. preambulum bekezdése:

„Az alapvető jogok és szabadságok szempontjából a természetüknél fogva különösen érzékeny személyes adatok egyedi védelmet igényelnek, mivel az alapvető jogokra és szabadságokra nézve a kezelésük körülményei jelentős kockázatot hordozhatnak.”

A GDPR 35. preambulum bekezdése tartalma szerint is: „Az egészségügyi személyes adatok közé tartoznak az érintett állapotára vonatkozó olyan adatok, amelyek információt hordoznak az érintett múltbeli, jelenlegi vagy jövőbeli testi vagy pszichikai egészségi állapotáról. Ide tartoznak az alábbiak: a természetes személyek vonatkozó olyan személyes adatok, amelyeket egészségügyi szolgáltatások céljából történő nyilvántartásba vétel, vagy ilyen szolgáltatások nyújtása során gyűjtöttek, a természetes személy egészségügyi célokból történő egyéni azonosítása érdekében hozzá rendelt szám, jel vagy adat, valamely testrész vagy a testet alkotó anyag – beleértve a genetikai adatokat és a biológiai mintákat is – teszteléséből vagy vizsgálatából származó információk, és bármilyen, pl. az érintett betegségével, fogyatékosságával, betegségkockázatával, kórtörténetével, klinikai kezelésével vagy fiziológiai vagy orvosbiológiai állapotával kapcsolatos információ, függetlenül annak forrásától, amely lehet pl. orvos vagy egyéb egészségügyi dolgozó, kórház, orvostechikai eszköz vagy in vitro diagnosztikai teszt.” [1]

A 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról (a továbbiakban: Infotv.) a „különleges adat” fogalma a 3.§ 3. pont szerint: „a személyes adatok különleges kategóriába tartozó minden adat, azaz a faji vagy etnikai származásra, politikai véleményre, vallási vagy világnézeti meggyőződésre vagy szakszervezeti tagságra utaló személyes adatok, valamint a genetikai adatok, a természetes személyek egyedi azonosítását célzó biometrikus adatok, az egészségügyi adatok és a természetes személyek szexuális életére vagy szexuális irányultságára vonatkozó személyes adatok”. [2]

Fentieket figyelembe véve a Büntetés-végrehajtási Szervezetben, a fogvatartottak biometrikus adatainak kezelését és fontosságának jogszabályi háttérét foglaljuk össze annak érdekében, hogy átfogó képet adjunk ezen adatok jelentőségéről a mai magyar büntetés-végrehajtási intézetekben.

JOGSZABÁLYI HÁTTÉR A RENDÉSZETBEN

A 2009. évi XLVII. törvény a bünyügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bünyügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról (a továbbiakban: Bnyt.) jogszabályban foglaltak szerint, a bünyügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartása daktiloszkópiai nyilvántartásból és DNS-profil-nyilvántartásból áll. A daktiloszkópiai nyilvántartás tartalmazza az ujj- és tenyérynymtöredéket, valamint az ujj- és tenyérynymot. A DNS-profil-nyilvántartása dezoxiribonukleinsav-molekula meghatározott

szakaszainak vizsgálata alapján képzett alfanumerikus adatsort rögzíti. A szájnyalváltórta-törlet – a szájúreg belső felületéről, annak sérelme nélkül, steril gézzel vagy más, az egészségügyben használatos hordozóval letörölt anyag – segítségével is azonosítani lehet egy-egy személyt. [3]

A 20/2009. (VI. 19.) IRM rendelet a bünygyi nyilvántartási rendszer egyes nyilvántartásai részére történő adatközlés szabályairól meghatározza, hogy milyen formanyomtatványok kitöltésével és a bünygyi nyilvántartó szerv részére történő megküldésével kell teljesíteni az előírt adatközlést. [4]

A bünygyi nyilvántartó szerv által teljesített adatszolgáltatás, valamint a hatósági erkölcsi bizonyítvány kiállítása iránti eljárás rendjét az 53/2012. (XII. 22.) KIM rendelet a bünygyi nyilvántartó szerv által teljesített adatszolgáltatás, valamint a hatósági erkölcsi bizonyítvány kiállítása iránti eljárás rendjéről és a hatósági erkölcsi bizonyítvány kiállítása iránti eljárásért fizetendő igazgatási szolgáltatási díjról tartalmazza. [5]

A 2013. évi CCXL. törvény a bünygyek, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról (a továbbiakban: Bv. tv.) tartalmazza az elítélt személyazonosságának megállapítását. A Bünygyés-végrehajtási Szervezet bünygyés-végrehajtási (a továbbiakban: bv.) intézete köteles az elítélt személyazonosságát ellenőrizni, melynek során a befogadás alapjául szolgáló iratokban szereplő adatok szerint átveszi az elítéltnek a bünygyi nyilvántartási rendszer személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartásában kezelt adatait, és ellenőrizi az iratokban szereplő adatokat. A bv. intézet az elítélt azonosítása érdekében rögzíti az elítélt ujjnyomatát és kezdeményezi a szakértői nyilvántartó szervnél a Bnytv. 82. § (5) bekezdés b) pontja szerinti összehasonlítást. Az összehasonlítást elektronikus úton, az erre a célra szolgáló elektronikus berendezés révén történő beolvasással kell elvégezni.

A bv. intézet az elítéltről képfelvételt készíthet, amelyet jogosult az arcképelemző tevékenység igénybevétele céljából az arcképprofil nyilvántartás részére megküldeni, ezzel is megállapítva a személy azonosságát.

További lehetőség van az elítélt azonosítására, mely szerint a bv. intézet az elítélt személy-azonosság igazolására alkalmas hatósági igazolványában vagy tartózkodásra jogosító okmányában, vagy a befogadás alapjául szolgáló iratokban szereplő adatok alapján elektronikus úton, adatot igényel a személyi adat- és lakcímnnyilvántartásból, a közúti közlekedési nyilvántartás engedély-nyilvántartásából, az útiokmány-nyilvántartásból vagy az idegen-rendészeti nyilvántartásokból. [6]

A befogadás során tehát a bv. intézet köteles ellenőrizni, hogy a végrehajtásra elővezetett, illetve előállított személy azonos-e az elítéltrrel. Az elítélt személyazonosságának megállapítása elsősorban a fogvatartás alapjául szolgáló iratok adatainak és az elítélt személyazonosságát igazoló hatósági igazolványban foglalt adatoknak az egybevetését, valamint az elítélt képmásának az összehasonlítását jelenti. [7].

A FOGVATARTOTTAK ADATAINAK NYILVÁNTARTÁSA

A jogerős ítélet kiszabását követően a Bünygyés-végrehajtási Szervezet határozza meg, hogy az elítéltnek mikor, és melyik intézetben kell jelentkezni a bünygyés letöltésére. A fogvatartottnak ellenőrizni szükséges a személyazonosságát.

Amikor a fogvatartott a büntetés-végrehajtási intézetbe kerül, adatait nyilvántartásba veszik, a rendelkezésre álló minden információt rögzíteni kell, az erre a célra fejlesztett programba. Az információk által létrejött adatbázisban szerepelnek az aktuális és archív, a fogvatartás alapjául szolgáló büntetés, intézkedés végrehajtásával összefüggő adatok, és iratok.

1. kép: Fogvatartott fényképezése [8]

A bv. intézet az elítéltről és az egyéb jogcímen fogvatartottról a befogadást követő három munkanapon belül fényképet készít, ezt illusztrálja az 1. kép. Az arcképmás rögzítését az arcképmás, az ujj- és tenyérynymat, valamint a DNS-profil meghatározásra alkalmas anyagmaradvány rögzítésének, illetve az ujj- és tenyérynymat és a szájnyalakahártya-törlet levételének részletes technikai szabályairól; a DNS-profil meghatározásának szakmai-módszertani követelményeiről; továbbá a nyilvántartás technikai vezetésének részletes szabályairól szóló 12/2016. (V.4.) BM rendelet 2. §-ban foglaltak figyelembevételével kell végrehajtani. [9]

A fénykép készítésekor a fogvatartott áll, szemei nyitva vannak, az arckifejezése nem lehet szándékosan torzított, homloka, fülei, arcéle jól látszódik. Ha általában szemüveget visel, akkor a fotó elkészítése során azt viselnie szükséges. Egy szemből, egy jobb oldalnézetből és egy baloldaltól, negyed profilban készített arcképmás, valamint kettő egész alakos – szemből és baloldaltól – állókép készül. [10]

A fogvatartottak fényképes nyilvántartását szükség szerint, de legalább hathavonta felül kell vizsgálni a teljes fogvatartotti állomány tekintetében. A felülvizsgálat célja annak megállapítása, hogy a nyilvántartásban szereplő fénykép rendelkezésre áll, és személyazonosításra alkalmas. A felülvizsgálat során a fényképet össze kell vetni a fogvatartott aktuális külső megjelenésével.

Amennyiben a felülvizsgálat a fénykép hiányát, vagy személyazonosításra való alkalmatlanságát állapítja meg, akkor új fényképet kell készíteni a fogvatartottról.

Személyazonosításra alkalmatlanná teszi a fényképet:

- a jelentősen megváltozott hajviselet,
- a megváltozott hajszín,
- a jelentősen megváltozott arcszőrzet viselési szokások,
- a sérülés, trauma, betegség vagy orvosi kezelés nyomán, az arcon vagy annak környékén megjelenő elváltozás, különös ismertetőjegy (pl. sebhely, tartós bőrbetegség, égési sérülés),
- a fogvatartott magatartása nyomán keletkező elváltozások (pl. önkárosítás nyoma, tetoválás, amennyiben ezek a fényképen látható területen helyezkednek el),
- a súlygyarapodás, súlyvesztés miatt megváltozott testkép vagy arcvonások,
- a természetes öregedésből eredően, jelentős mértékben megváltozó vonások.

Ha a fogvatartott megjelenésében a fenti változások valamelyike tapasztalható, akkor újabb felvétel rögzítése szükséges a nyilvántartás naprakésszé tétele céljából. Ezen felül valamennyi fogvatartottról naptári évenként legalább egy alkalommal új fényképet kell készíteni.

1.ábra: Ujjlenyomat vétele [11]

Az ujj- és tenyérynymat vételre, illetve a DNS-mintavételre a büntetés-végrehajtási intézetben a büntetés megkezdését követően indult büntetőeljárásban van szükség. Az 1. ábrán egy ujjlenyomat vétel látható. A nyomozást végző ügyészség vagy katonai nyomozó hatóság a büntetést végrehajtó büntetés-végrehajtási intézetet keresi meg e feladatok ellátására. A megkeresés alapján az ujj- és tenyérynymat vételt, valamint a DNS-mintavételt a büntetés-végrehajtási intézet erre kijelölt és mintavételről oktatásban részesült tagja végzi. A felvett ujj- és tenyérynymatot, DNS mintát a bv. intézet haladéktalanul megküldi a megkereső ügyészség vagy katonai nyomozó hatóság részére. [10]

A fogvatartottak személyazonosság megállapítása (egyén azonossága) az intézetek falai között:

- a befogadás,
- a hozzátartozó látogatás fogadása,
- az elítélt munkába állítása,

- a börtön boltban vásárlás,
- a börtönben kihelyezett fali telefonkészülékkel telefonálás, illetve a jogérvényesítés tevékenységek során fontos.

KÖVETKEZTETÉSEK

Az egyik legrégebben használt azonosító módszer az egyes ember külső megjelenése, így az arca is, ez szinte teljes bizonyossággal megkülönböztet mindenkit a másoktól. A biometrikus adatok már évtizedek óta része az azonosítási rendszereknek. A tudomány jelenlegi állása szerint egyedi azonosításra alkalmas: a retina lenyomata, a tenyérgéometria, a fül geometriája, az emberi test, az arc hőterképe is, ezek az adott egyénre vonatkozó információ tartalmának tekinthetők. A biometrikus adat kapcsolatot teremt az adott információ és az egyén között. Ez a kettősség jelenik meg a DNS-adatoknál is, amelyek információt nyújtanak az emberi testről és egyben lehetővé teszik a személy egyértelmű és egyedi azonosítását.

A biometrikus azonosítások elfogadottságának növelése érdekében a fejlesztés hangsúlya azokra a technológiákra helyeződött át, amelyek nagyon gyorsan és pontosan képesek több millió vagy akár százmillió ember közül kiválasztani az adott személyt. Egyik legfontosabb jellemzője, hogy az ujjnyomatokat és a tenyérvénákat egyetlen művelettel beolvassa, egyidejűleg, pontosan rögzíti. Olyan technológia kidolgozására került sor, amely az adott személy kezének egyszeri beolvasásával pontosan rögzíti mindkét adatsort: a tenyérvéna mintázatot és a három ujjnyomatot is. [12]

A magyar törvények szerint a biometrikus azonosítást a bv.-ben jelenleg a befogadás során alkalmazzák. A befogadást végző bv. intézet köteles az elítélt személyazonosságát, a büntügyi nyilvántartási rendszer adatait ellenőrizni, illetve az iratokban szereplő adatokat is. Az ujj- és tenyérvénát vételt, valamint a DNS-mintavételt a büntetés-végrehajtási intézet erre kijelölt tagja végzi. A bv. intézet az elítélt azonosítása érdekében rögzíti az elítélt ujjnyomatát és kezdeményezi a szakértői nyilvántartó szervnél a Bnytv. 82. § (5) bekezdés b) pontja szerinti összehasonlítást. Véleményünk szerint a befogadáson megjelenő személy adatai ellenőrzésével egyidejűleg célszerű lenne a szakértői nyilvántartó szervtől megkérni a fogvatartott ujj- és tenyérvénát és a DNS-mintáját is. Azonban, ha a nyilvántartásban nem szerepel, akkor a bv. személyi állományi tag elvégzi a nyomatok, illetve minták vételét és a szakértői nyilvántartásba vétel céljából megküldi azokat.

A biometrikus adatok vonatkozásában még nem belátható az a folyamat vagy fejlődés, hogy az informatikai fejlesztések, a mesterséges intelligencia alkalmazása hová fog vezetni, és hogyan tudja mindezt a jogi szabályozás kezelni, szabályozni.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK

Irodalom

[1] AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2016/679 RENDELETE (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) (EGT-vonatkozású szöveg) (letöltve: 2019.09.14.)

- [2] 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról (letöltve: 2019.09.14.)
- [3] 2009. évi XLVII. törvény a büntügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a büntügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról (letöltve: 2019.09.14.)
- [4] 20/2009. (VI. 19.) IRM rendelet a büntügyi nyilvántartási rendszer egyes nyilvántartásai részére történő adatközlés szabályairól (letöltve: 2019.09.14.)
- [5] 53/2012. (XII. 22.) KIM rendelet a büntügyi nyilvántartó szerv által teljesített adat szolgáltatás, valamint a hatósági erkölcsi bizonyítvány kiállítása iránti eljárás rendjéről és a hatósági erkölcsi bizonyítvány kiállítása iránti eljárásért fizetendő igazgatási szolgáltatási díjról (letöltve: 2019.09.14.)
- [6] 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról, 89. § (3), (4)-(7) (letöltve: 2019.09.20.)
- [7] 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól (letöltve: 2019.09.20.)
- [8] <https://bv.gov.hu/hu/befogadasi-eljaras> (letöltve: 2019.09.23.)
- [9] A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 35/2017. (III.9.) OP szakutasítása a fogvatartottak nyilvántartására és egyes ügyeinek intézésére vonatkozó eljárásról
- [10] 12/2016. (V. 4.) BM rendelet az arcképmás, az ujj- és tenyérynymat, valamint a DNS-profil meghatározásra alkalmas anyagmaradvány rögzítésének, illetve az ujj- és tenyérynymat és a szájnyalvákahártya-törlet levételének részletes technikai szabályairól; a DNS-profil meghatározásának szakmai-módszertani követelményeiről; továbbá a nyilvántartás technikai vezetésének részletes szabályairól (letöltve: 2019.09.23.)
- [11] VESZELI Dániel János: A FANY rendszer; <https://slideplayer.hu/slide/1953374/> (letöltve: 2019.09.23.)
- [12] KONDÁS Katalin: A biometria jelenlegi megítélése, Hadmérnök VIII. Évfolyam 1. szám, 2013. március